

WSPOMNIENIE POŚMIERTNE

Urodził się 13 listopada 1913 roku w majątku Dowgirdowo w powiecie rosińskim, z ojca Adama i matki Melanii z Dowgirdów. Ojciec inżynier budownictwa kolejowego, pracował w głębi Rosji i tam też przebywała rodzina. Po przewrocie bolszewickim, w czasie powrotu do kraju rodzinnego, ojciec padł ofiarą tyfusu i osierocił czworo małych dzieci, których wychowanie spadło wyłącznie na barki matki. Matka, pokonując wiele trudności, wychowała dzieci w duchu patriotycznym, zgodnie z tradycją tej wielce zasłużonej rodziny w historii Wielkiego Księstwa Litewskiego.

Adam kończy Gimnazjum Polskie w Poniewieżu. W atmosferze antypolskiej polityki rządu litewskiego, absolwenci gimnazjów polskich mają prawie uniemożliwione studia na Uniwersytecie Kowieńskim. W końcu, w wyniku uporczywych starań, udaje się mu dostać na wydział matematyczno-przyrodniczy, a dopiero po pewnym czasie, przenieść się na wydział lekarski - gdyż od początku, Jego pragnieniem było zostać lekarzem. Na Uniwersytecie, bierze Adam czynny udział w życiu kulturalno-oświatowym społeczeństwa polskiego na Litwie, a szczególnie wśród Polaków studentów Uniwersytetu im. Witolda Wielkiego. W latach 1933-1934 jest Prezesem Zjednoczenia Studentów Polaków w Kownie. W tym też charakterze bierze udział w Zjeździe Polaków z Zagranicy w Warszawie w roku 1934.

Adam był bardzo sprawny fizycznie i brał czynny udział jako zawodnik w Polskim Klubie Sportowym "Sparta" w Kownie, prawie we wszystkich konkurencjach. Największymi Jego osiągnięciami sportowymi było dwukrotne zdobycie mistrzostwa Litwy w wioślarstwie - czwórka ze sternikiem, oraz mistrzostwo Litwy w drużynie siatkówki "Sparty".

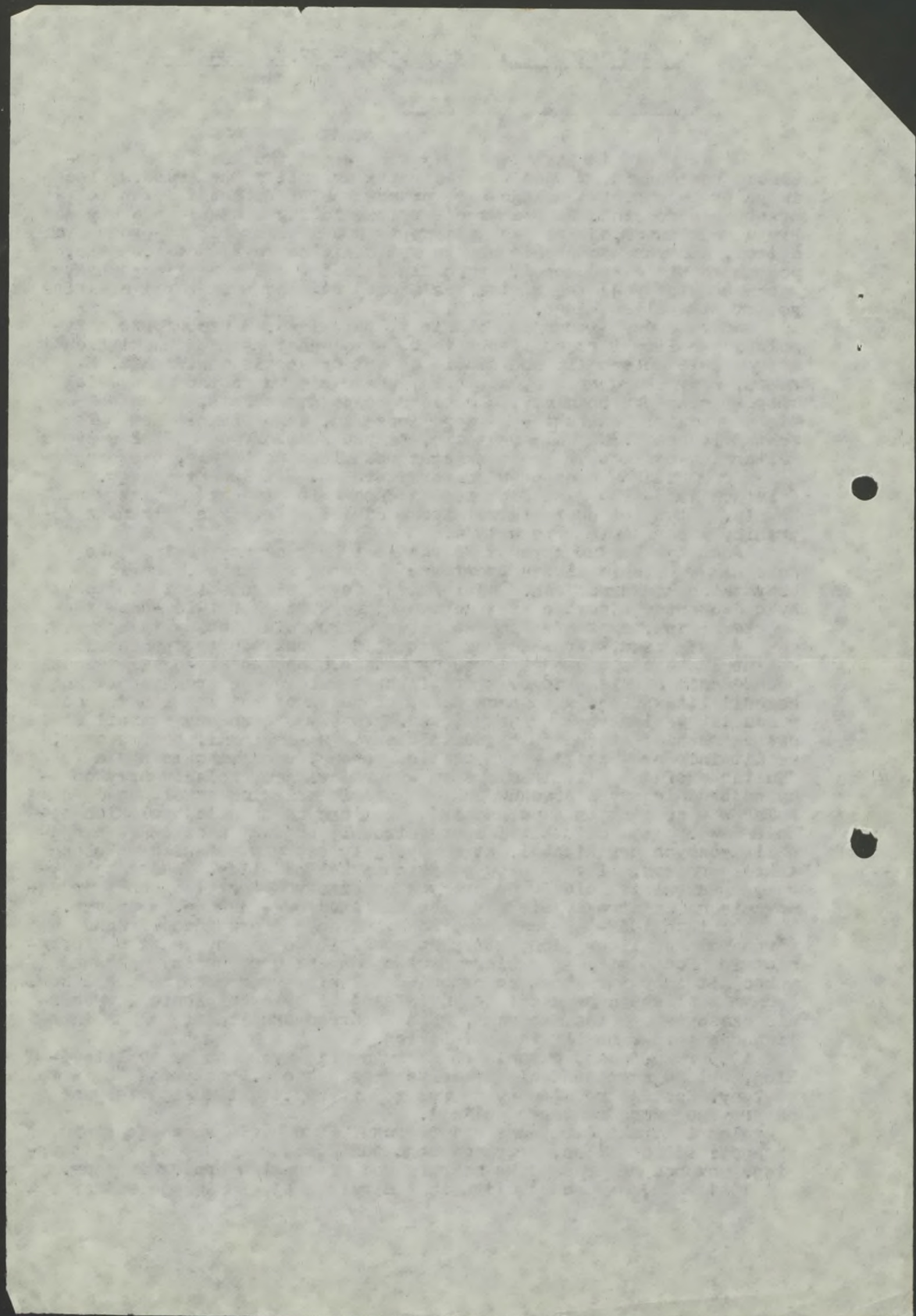
W 1932 roku, kierownictwo "Pochodni" - centralnej organizacji kulturalno - oświatowej Polaków na Litwie, opanowane było przez ludzi pochodzenia ziemiańskiego, które faworyzowało swoją grupę społeczną Polonii litewskiej, a równocześnie, stosunek części ziemianstwa do rządu litewskiego był ugodowy (tzw. krajowy) to znaczy starali się nie zadrażniać stosunków narodowościowych z Litwinami, pomimo tego, że Litwini prowadzili w tym czasie wzorowy, o niemieckim typie "Kulturkampf" z XIX wieku system wynaradawiający Polaków przy pomocy najbrudniejszych środków jak: zamykanie polskich szkół, napady na Polaków w kościołach (uczestników nielicznych zresztą) polskich nabożeństw). W tym celu Litwini organizowali bojówki z członków nacjonalistycznych organizacji, które wybijały szyby w polskich szkołach i księgarniach, liły uczniom polskich szkół na ulicy. Władze zakazywały angażowania Polaków do pracy w państwowych instytucjach i przyjmowania na najatrakcyjniejsze kierunki studiów - jak np. medycyna.

W latach 1932- 33 Adam Dowgird był jednym z przywódców ruchu wśród Polaków litewskich, który doprowadził do zmiany ludzi w kierownictwie "Pochodni". Nowe kierownictwo odstąpiło od polityki ugodowej wobec Litwinów i rozpoczęło przeciwdziałania wynaradawianiu Polaków. Jednym z głównych narzędzi tej działalności było założenie i wydawanie czasopisma "Głos Młodych", wokół którego skupiła się młoda inteligencja polska na Litwie Kowieńskiej.

W 1935 roku, Adam, czynnie sprzeciwia się wyskokom prasy litewskiej, ubliżającym pamięci Marszałka Piłsudskiego. Spotykają Go za to szykany. Zostaje relegowany na rok z Uniwersytetu i musi przebywać na prowincji pod nadzorem policji.

Dyplom lekarski otrzymuje w 1936 roku. Po odbyciu rocznego stażu, przenosi się do Wilna, przyłączonego już wówczas do Republiki Litewskiej. Rozpoczyna pracę jako chirurg pod kierunkiem prof. Michejdy.

W 1941 roku, na początku okupacji niemieckiej, nawiązuje kontakty z

ZWZ-AK, jesienią zaś 1942 roku, Komendant Okręgu Wileńskiego Armii Krajowej - płk Krzyżanowski "Wilik" - mianuje Go Komendantem Podokręgu Kowieńskiego - Inspektoratu "E". Jego zastępcami zostają: d/s wojskowych - kpt W. Chrzęszczewski a d/s politycznych - Zygmunt Szczęsny Brzezowski. Adam Dowgird korzysta z pseudonimów: "Dominik" i "Florian". Jest to okres wzmożonych antypolskich działań Gestapo i litewskiej Saugumy, którym towarzyszą liczne aresztowania wśród Polaków zaangażowanych w ruch oporu. W tym okresie Adamowi udaje się doprowadzić do zjednoczenia całości polskiego ruchu oporu na Litwie, który do tej pory podzielony był na dwie organizacje. Jedną stanowili ludzie starego pokolenia skupieni pod kierownictwem AK, drugą przedwojenne Harcerstwo Polskie na Litwie, pod kierunkiem Zbigniewa Skłodowskiego.

Praca kierowanego przez Dowgirda sztabu Inspektoratu "E", pomaga w odbudowie i ponownej konsolidacji konspiracyjnej działalności AK na terenie Litwy Kowieńskiej. W tym czasie też, Inspektorat mobilizuje i kieruje wiele dziesiątków młodzieży z kowieńszczyzny do oddziałów rozwijającej się partyzantki wileńskiej. Szczególnie zasilana jest III Brygada "Szczerbca".

Równolegle do pracy w konspiracji, Dowgird intensywnie rozwija swe nieprzeciętne zdolności jako chirurg, pracując na wielu stanowiskach lekarskich.

W kwietniu 1944 roku, w uzgodnieniu z Kierownictwem Okręgu Wileńskiego AK, Adam obejmuje stanowisko naczelnego lekarza więzienia na Łukiszkach. Objęcie tego stanowiska mogło nastąpić dzięki temu, że znał on dobrze język litewski, a wśród lekarzy litewskich miał wielu kolegów w Kownie. Celowość objęcia tego stanowiska była wskazana, ponieważ w tym okresie w więzieniu przebywało duże Polaków z ruchu oporu, aresztowanych przez Gestapo i Saugumę.

Najbardziej spektakularnym w tym czasie osiągnięciem Dowgirda na stanowisku naczelnego lekarza więzienia na Łukiszkach było odbicie przez AK cichociemnego Chylińskiego ps. "Frez", które nastąpiło 16-go maja 1944 roku. Akcją na terenie szpitala więziennego, bezpośrednio wykonywał lekarz medycyny Ławcewicz. Niezbędną dokumentacją lekarską wystawił Dowgird, a z kolegą Ławcewiczem uzgadniał plan realizacji odbicia więźnia.

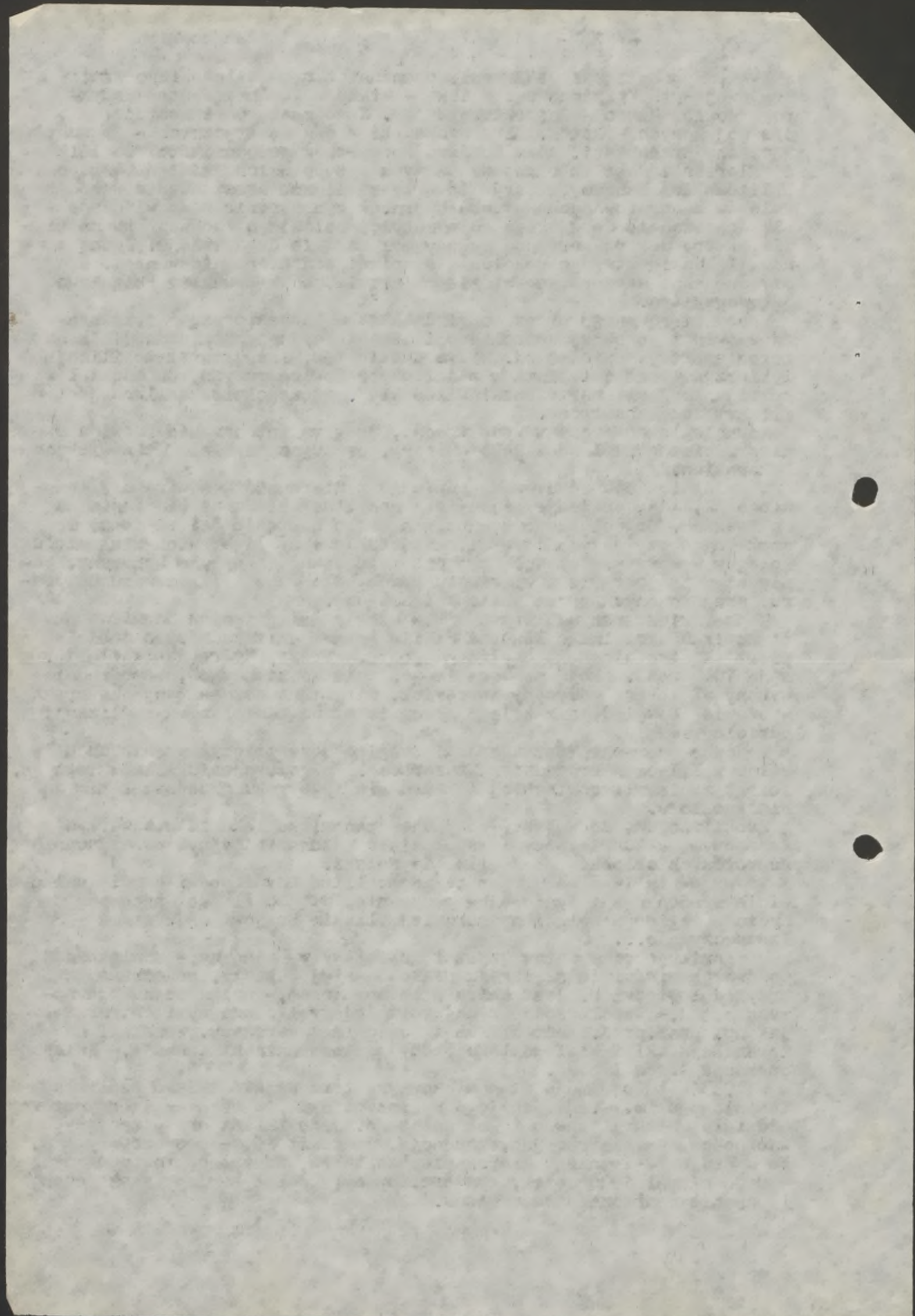
Podczas operacji "Ostra Brama" Dowgird uczestniczył w walkach o Wilno w III-ciej Brygadzie "Szczerbca". Po rozbrojeniu wileńskiego AK, zbiegł z niewoli sowieckiej i w grudniu 1944 roku przedostał się do Białegostoku.

Zmobilizowany do wojska, obejmuje stanowisko lekarza w czwartym Zapasowym pułku Piechoty i współdziała w konspiracyjnym przerzucaniu zagrożonych członków AK z Wilna do Polski.

We wrześniu 1946 roku zostaje zdemobilizowany i poświęca się całkowicie swojej pasji życiowej - medycynie, wiążąc się do końca swego życia z regionem Polski najbardziej bliskim krajowi ojczystemu - Białostoczyźnie...

Organizuje od podstaw Szpital Powiatowy w Hajnówce, - zaniechanej podówczas mieścinie na skraju Białowieskiej Puszczy, pokochanej z przygod łowieckich. Jest chirurgiem nowatorem, - wciąż poszukuje nowych metod, - współpracuje z najwybitniejszymi ówczesnymi chirurgami jak np. prof. prof. Manteufflem i Nowickim z Warszawy. Przenosi na teren Hajnówki i Białegostoku próby zastosowania hibernacji, - inicjuje operacje serca i płuc.

W 1953 roku obejmuje stanowisko Dyrektora Wojewódzkiego Szpitala Zespołowego im. J. Śniadeckiego w Białymstoku, a również i Ordynatora Oddziału Chirurgicznego i Położniczego. Jego talent organizacyjny, zdolności administracyjne, inwencja, pracowitość, - zaowocowały tym, że w ciągu 28-letniego kierowania Szpitalem, został on rozbudowany z 400 do niemal 1000 łóżek, zmodernizowany, zyskał bardzo wysoką ocenę i uznanie społeczeństwa regionu.

Adam Dowgird był członkiem wielu towarzystw naukowych i specjalistycznych z zakresu chirurgii, członkiem honorowym Towarzystwa Chirurgów Polskich, docentem doktorem hab. nauk medycznych, wychował wielu dobrych chirurgów. Odznaczony był wieloma państwowymi orderami, resortowymi i wojewódzkimi odznaczeniami. Najwyżej jednak cenił Krzyż Walecznych, którym został odznaczony za działalność w Armii Krajowej.

Odszedł na emeryturę w 1981 roku. W czasie pracy w służbie zdrowia i na emeryturze, utrzymywał żywy kontakt z dawnymi towarzyszami walki i wielu z nich przychodził w potrzebie z pomocą.

Zmarł w Białymstoku 27 maja 1994 roku i tamże spoczął na cmentarzu parafialnym, żegnany przez liczne rzesze przyjaciół i współpracowników. Wzruszające słowo pożegnalne, w imieniu Zarządu Głównego Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej, wygłosił Adam Walczak - "Nietoperz" - Komendant XIII Brygady Wileńskiej, a nad mogiłą pochylił się Sztandar Okręgu Wileńskiego Światowego Zw. Żołnierzy AK.

Cześć Jego Pamięci!

Warszawa, maj - 1994 rok

